

ÚHOR - ZAUJÍMAVÁ RYBA

- zarybňovanie úhorom

Ked' v roku 1884 známy český vedec a ichtológ Josef Šusta pravdepodobne po prvýkrát dovezol do našich oblastí mladé úhory - monté, určené na ďalší chov v rybníčných sústavách Třeboňska, určite nepredpokladal, že o pár desaťročí sa dovoz úhora pre jeho zachovanie vo vnútrozemských vodách stane nutnosťou. Budovanie priehrad, vodných stavieb, lodná doprava a znečisťovanie dolných úsekov tokov totiž úplne zamedzili migráciám týchto tajomných rýb (?).

História importu úhorieho monté

S pravidelným vysadzovaním monté sa na Slovensku začalo až po roku 1956. Pred II. svetovou vojnou (v apríli 1936) dovezla *Rybárska únia v Prahe* prostredníctvom berlínskeho rybárskeho spolku a jeho expozitúry v Hamburgu 287,5 kg (t.j. cca 1 150 000 ks) anglického monté. Plôdik bol dovezený v dvoch zásielkach v uzatvorených prepravkách na rámikoch potiahnutých plátom. Rámiky boli v prepravných debnách uložené na sebe, pričom horný bol naplnený vlhkom vatou a kúskami roztlčeného ľadu. Na každom z nich bolo 1,25 kg monté (približne 5000 ks). Táto dodávka sa rozdelila nasledovne: Čechy - 1 015 800 ks, Morava a Sliezske - 122 200 ks a Slovensko 13 000 ks. V nasledujúcom roku sa uskutočnil ďalší úspešný dovoz monté, zásielka určená pre revíry na Slovensku obsahovala 47 000 ks + 10 000 ks pre Podkarpatskú Rus. Po skromných začiatkoch sa úroveň zarybňovania úhorím monté postupne zvyšovala, v rokoch 1956 - 1996 sa do slovenských rybárskych revírov vysadilo celkom 7 400 000 ks. Okrem monté sa za uvedené obdobie vysadilo aj 3 547 kg úhorej násady pochádzajúcej z dolného toku rieky Labe (firma *H.G. Schulze, Hamburg*), resp. z umelého chovu.

Zaujímavosti biológie úhorov

Krv úhora obsahuje *ichtyotoxín*, ktorý je pre cicavce jedovatý. Pri tepelnej úprave úhorieho mäsa a zahriatí nad 58-70°C, ale aj pôsobením tráviacich štiav jedovatosť mizne. Nebezpečenstvo hrozí pri vniknutí čerstvej úhorej krvi (zabíjanie, manipulácia s rybou) poranenou kožou do krvného riečišťa človeka. Sérum z krvi slúži na výrobu látok k identifikácii krvných skupín u ľudí a tiež na prípravu imunologických prípravkov proti hadiemu jedu. Veľa rybárov vie, že úhor sa neresí v *Sargasovom mori* (súčasť Atlantického oceánu), ale názor hovoriaci o výteroch v hĺbke 6000 m v blízkosti dna je nesprávny. Novšie výskumy totiž potvrdili, že trecí akt sa naopak uskutočňuje v povrchových vrstvách do hĺbky 600 m. Ikry dosahujú veľkosť 1,0 - 1,6 mm, voľne sa vznášajú vo vodnom stĺpci - sú teda *pelagofilné*. Na pravú mieru treba uviesť všeobecne vžitú mienku o výskyte oboch pohlaví vo vnútrozemských vodách, ako ju uvádzajú niektoré naše literárne pramene. Skutočnosť je taká, že pri pravidelnom dovoze monté do vnútrozemia je podiel samcov i samíc približne rovnaký, avšak vplyvom kontinentálneho prostredia dochádza k pozoruhodnej premene pohlavia samcov na samice. V dôsledku tohoto procesu sa v našich revíroch vyskytujú na 99,9 - 100 % samice. Dve formy úhora - *úzkohlavá* a *širokohlavá*, vyskytujúce sa v sladkých vodách je ďalšia zaujímavosť, charakterizujúca túto rybu. Vznik oboch foriem pravdepodobne najvýraznejšie ovplyvňujú

podmienky prostredia, najmä prevažujúce zloženie potravy. Ak chceme uloviť širokohlavého úhora (je podstatne bojovnejší), ako nástrahu zvolíme rybkú. Úzkohlavý sa ulakomí skôr na dážd'ovku alebo iné červy. U nás sa úhor dožíva pomerne vysokého veku (spravidla 13 rokov), sú však známe prípady kedy sa dožil aj omnoho viac. Úhor žijúci vo Švédsku v akváriu dosiahol úctyhodný vek 85 rokov (Svärdson,1949).

Loviská monté v Európe

Po premene lariev na tzv. "sklenené úhory", ktorá prebieha na pevninskom prahu pozdĺž západoeurópskeho pobrežia, pokračuje migrácia úhoríkov smerom k pevnine. Počas nej dochádza k výraznejšiemu zhlukovaniu do početných skupín. V brakických vodách v ústiach veľkých riek sa stávajú ľahko uloviteľnými.

Najznámejšie a najbohatšie loviská úhorieho monté v Európe sa nachádzajú v ústiach francúzskych riek vtekajúcich do Biskajského zálivu (rieka *Loire* a *Garonne*), ďalej v Anglicku (rieka *Severn*, *Parrat* a *Leven*) a v severnom Írsku (rieka *Bann*). V týchto lokalitách sa monté lovilo odpradáva, spočiatku z iných dôvodov ako

rybochovných. Monté je totiž veľmi obľúbenou sezónnou potravou miestnych obyvateľov, ktorí pokrmu pripraveného z mladých úhorov pripisujú *afrodiziakálne účinky*. Nadbytočné množstvá sa potom skrmovali hovädziemu dobytku a dokonca používali na výrobu gleja.

Ceny monté v minulosti a dnes

rok	cena 1kg monté
1936	118 korún
1937	126 korún
1956	150 Kčs
1973	520 Kčs
1982	646 Kčs
1984	690 Kčs
1994	6 000 Sk
1995	7 400Sk
1997	12 000 Sk

Súčasnú cenu sa odvíjajú od dostupnosti monté na loviskách v závislosti od hydroklimatických zmien v Atlantiku a dopytu čínskych obchodníkov a pohybujú sa od cca 325 € za 1 kilogram.

Zarybňovanie úhorom

Pretože úhor má v našich podmienkach ako športová ryba významné postavenie, pričom úlovky pochádzajú iba z umelo vysadeného monté, je potrebné otázke zarybňovania venovať mimoriadnu a dlhodobú pozornosť. Predovšetkým sa nedajme v žiadnom prípade ovplyvniť odporučeniami rôznych „odborníkov“, ktorí nás presvedčajú, že monté treba vysadiť dobre že nie už v polovici apríla. Aká je pravda? Stav úhorov v strednej Európe v posledných desaťročiach závisia od dovozu úhorieho monté z Francúzska, resp. Anglicka. Vzhľadom k veľmi skorej migrácii je monté odchytávané

pomerne zavčasu – často už začiatkom apríla. Snahou lovcov je monté čo najskôr odpredať. Väčšina úlovku je určená pre tzv. úhorie farmy od Španielska po Čínu. Zostatok je ponúkaný na vysadenie do kontinentálnych vodných tokov. Záujemcov v tomto jarnom období je však ešte, napriek relatívne nižšej

cene málo (chladné vody v centrálnej Európe). V tomto období slovenské vody majú tiež veľmi nízku teplotu, ba mnohé sú dokonca ešte zamrznuté. Treba vedieť, že úhorie monté začína prijímať potravu až pri teplotách vody 15 °C a viac. Ak sa napriek všetkému necháme zlákať na nižšiu cenu, pripravme sa na to, že monté vedome posielame na istú smrť a peniaze na jeho nákup sme, obrazne povedané, vyhodili von oknom. Ako tento stav riešia v okolitých krajinách? Ani v jednej z okolitých krajín s výnimkou Ukrajiny (na Ukrajine nám situácia nie je ešte presne známa) nevysádzajú zavčas nalovené monté do rybárskych revírov priamo. Monté odchovávajú v špecializovaných zariadeniach do štádia cca 3 mesačného plôdika. Týmto sú sledované nasledovné ciele:

- optimalizovanie životných podmienok (teplotné, potravné) čím sa zabezpečí vysoké percento prežitia monté
- do revírov sa vysadia odrastené, podstatne odolnejšie a potravu prijímať už naučené úhory v optimálnom období cez leto
- **málokomu je známe, že po cca 3 mesačnej dobe sa migračný pud odchovávaného monté stráca; takto odchovaný úhor sa teda aj vo voľnej vode po vysadení správa v podstate teritoriálne a z miesta vysadenia podniká iba krátke migračné ťahy**
- podstatne, podstatne efektívnejšie vynaloženie finančných prostriedkov

Lov

Kde a kedy loviť úhora? Nádej uloviť úhora máme od mája do septembra, neskoršie úlovky sú výnimkou, napriek tomu, že počas mimoriadne horúceho počasia v roku 1986 sme osobne zaznamenali úlovky ešte aj v novembri. V teplých letných dňoch sa s úhorom stretne najčastejšie ďaleko od brehu, v prostriedku rieky v prúdoch a pod nimi. V menších tokoch berie v hlbších výmolech pod brehmi v blízkosti úkrytov, neskoro večer a v noci i na plytčinách. Ak je počasie bez vetra, úhor opúšťa svoj úkryt už niekoľko hodín pred západom slnka.

Hospodárenie s úhorom

Na Slovensku sa, žiaľ, napriek nemalým nákladom a neistej návratnosti, zo strany kompetentných nevenuje tejto rybe potrebná pozornosť. Veď primerané zastúpenie úhora má svoje opodstatnenie vo všetkých typoch mimopstruhových vôd a prispieva k udržaniu rovnováhy v zložení celej biocenózy, ku skvalitneniu ichtyofauny a v neposlednom rade i k spetreniu druhovej skladby úlovkov. Naše skúsenosti rovnako ako skúsenosti zahraničných partnerov zhodne potvrdili, že najekonomickejšie je vysádzovanie úhora do uzavretých vôd, kde aj pomerne rýchlo narastie do lovnej veľkosti. Lovnú mieru dosahuje okolo 3. roku po vysadení. Dôležitú úlohu má úhor aj pri tvorbe účelových obsádok vodárenských nádrží. Ekonomiku chovu úhora vo voľných vodách by zásadne vylepšili tzv. "úhorie lapadlá", slúžiace

na odchyt pohlavne dospelých úhorov pri ich migrácii z nášho územia na miesta budúceho neresu. Na Slovensku, žiaľ, nemáme ani jedno úhorie lapadlo...

Ing. Ján KOHÚT

Mgr. Miloslav ZUZIAK

VAŠA SLOVENSKÁ RYBÁRSKA AGENTÚRA

